

Академік О.В. Фомін – фундатор Інституту ботаніки

(до 140-річчя від дня народження)

В.М. Вірченко

Академік О.В. Фомін

Періоди життя О.В. Фоміна

- 1869-1877 Раннє дитинство
- 1877-1888 Навчання в гімназії (Пенза)
- 1889-1893 Навчання в ун-ті (Москва)
- 1896-1902 Юр'євський ун-т (Тарту)
- 1902-1914 Тифліський ботсад (Тбілісі)
- 1914-1935 Київський ун-т, ботсад, УАН

Київський період

- 1914-1918 Київський ун-т і ботсад
- 1919 Комітет для виуч. нижчих р-н
- 1921 Комісія по виуч. флори
- 1921-1931 Ботан. кабінет та гербарій
- 1922-1927 НД кафедра ботаніки НКО
- 1927-1931 НДІ ботаніки Упрнауки
- 1931-1935 НДІ ботаніки при ВУАН

Комітет для виучування нижчих рослин

- Керівник: проф. О.В. Фомін
- Співробітники:

Архімович О.З. (лишайники)

Вагнер М.Ю. (листяні мохи)

Персидський Д.Я. (сфагни)

Делоне Л.М. (водорості ?)

Комісія по виучуванню флори

- Керівник: акад. О.В. Фомін
- Співробітники: Архімович О.З. (лишайники)
Вагнер М.Ю. (листяні мохи)
Зеров Д.К. (сфагни)
Целле М.О. (міксоміцети)
Оксіюк П.Ф. (квіткові)
Панчоха М.В. (практикант)
Фоміна О.Г. (препаратор)

Бріологічні праці О.В. Фоміна

- Новий для України печінкуватий мох *Trichocolea tomentella* (1921)
- До вивчення торфових мохів на Україні. Чернігівщина та Київщина (1923)
- Торфяные мхи Харьковской губ. (1924)

Бріологічні праці О.В. Фоміна

— 34 —

До вивчення торфових мохів на Україні.

Sphagnaceae Чернігівщини та Київщини.

Торфові мхи належать до рослин дуже поширених на земній кулі; вони зустрічаються у всіх її зонах, але головним ареалом їх поширення являються помірковані пояси Європи та Америки. В арктичній зоні вони трапляються рідко. Для свого розвитку вони вимагають значних запасів води і мають відповідне приладдя для вбирання та перекопування її. В тропічних країнах вони трапляються в на високих багатих на воду горах, але тут вони ніколи не досягають такого широкого розвитку, як у поміркованій зоні, де вони займають часом десятки десятин землі.

В Росії торфові мхи трапляються від Архангельської та Вологодської губ. до меж чорноземної смуги, заселяючи глинясті і почасти піскуваті ґрунти в районах поширення шийлькових лісів і почасти вільшаних зарослів. Особливо поширені торфові мхи в Остзейських країнах, в Новгородській губ., а також по губерніях Московського промислового району і верхнього Поволжя, а саме в губерніях Тверській, Московській, Володимирській, Ярославській, Калузькій, Костромській та в північній частині губернії Нижегородської. Крім того, є відомості про поширення торфових мохів і в межах Пермської губ. Таким чином мохові торфові болота сконцентровані переважно в так званій „смугі болот і тайги“ (Г. Г. Тейфельсон, їх значно менше в „смугі суходольів та мішаних лісів“, і коло південної межі цієї смуги торфові мхи вже не займають значних просторів, а трапляються окремими дуже невеликими островками серед мішаних лісів Київщини та Чернігівщини, заходячи, очевидно, також на північну частину Волни, а також на Полтавщину та Харківщину.

Торфові мхи належать до рослин калькофобних, себ-то таких, що уникають вапни в ґрунті і в воді. Тому найкраще вони розвивається на глинястих ґрунтах на вододілах, де вони заселяють озера, а часом і околиці джерел. В таких умовах вони трапляються в межах тайги та суходольних лісів; що ж до розселення їх в лісо-степовій смугі, то там їх можна спостерігати і в долинах річок, але завжди в тих їхніх частинках, котрі не заливаються водою, і на пісковатому ґрунті. Живляться торфові мхи переважно атмосферною водою і майже не захолять в ті місцевості, де вода має в собі вапну.

Але де-які роди торфових мохів можуть терпіти вапну в певній кількості, і тоді вони являються піонерами, що починають заболочення шийлькового або мішаного лісу. Взагалі можна сказати, що торфові мхи можуть терпіти присутність вапни лише до того часу, доки не буде нейтралізовано 50% kwasу, який вони утворюють, — інакше вони гинуть.

Морфологічна будова торфових мохів також дуже оригінальна. Стебло їх, як не можна бачити на поперечному анатомичному розрізі, складається з центрального циліндру паренхімних клітин; кругом цього циліндру йде коло з кількох шарів товстостінних склеренхімних клітин, над червоного та жовто-жовтого до рудого кольору. Цей склеренхімний перстень — оточений з периферії так званов коров із тонкостінних широких клітин з порами і часто опрарляними потовщеннями. Ризоїдів у торфових мохів зовсім немає, і їх функцію бе-

Торфяные мхи Харьковской губернии.

Торфяные мхи Харьковской губернии, представляя собою чуждый ее флоре северный элемент, являются до сих пор еще неисследованными. Поэтому я решаюсь опубликовать свои определения материалов по Sphagnales, которые были собраны главным образом Е. М. Лавренко и переданы мне для обработки. В приводящемся ниже списке видов, найденных в Харьковской губ., я старался возможно полнее передать и обозначения местонахождений, приводимых коллектором на этикетках, так как эти обозначения дают ясное представление о топографических условиях, при которых произрастают эти мхи, принимающие участие в образовании наших торфяников.

1. *Sphagnum fimbriatum* Wils. Окрестн. г. Харькова, предместье Новоселовка, железно-дор. „Треугольник“, сырая песчаная выемка, молодой Alnetum между полотнами жел.-дор. Николаевской и Северо-Донецкой, перед железно-дорожным мостом через р. Уду. 10 VIII. 1918. Е. Лавренко!

Харьков, губ., Кулик. у., с. Кремная, сфагновое болото, 21 VI. 1919. Е. Лавренко!

2. *Sphagnum Girgensohnii* Russ. var. *gracilescens* Grav. Харьковск. губ. и уезда, окрестности Куражского Монастыря, к югу от х. Наточни. Бор Малишкіна, молодой, негустой Alnetum (ольха, береза, сосна) с торфяной почвой, подушками от нескольких десятков сент. до 1 сажени. 29. VI. 1918¹⁾. Е. Лавренко!

3. *Sph. acutifolium* Ehrh. Окрестности г. Харькова, предместье Новоселовка, жел.-дор. „Треугольник“, сырая песчаная выемка, молодой Alnetum между полотнами жел.-дор. Николаевской и Северо-Донецкой, перед железно-дорожным мостом через р. Уду. 10. VIII. 1918. Е. Лавренко!

Харьковск. губ., Зміевск. у., ст. Мохнач—с. Терновое, северн. опушка бора (пески 2-ой террасы) р. Уды, среди густого покрова Polytrichum sp. 7. VI. 1918. Е. Лавренко!

4. *Sph. compactum* DC. Харьков. губ. и у., боры к востоку от с. Мерехи; травянистая окраина большого осокового болота, близ места перехода 2-ой террасы реки. 27. VII. 1918. Е. Лавренко!

5. *Sph. squarrosum* Pers. Окрестн. г. Харькова, предместье Новоселовка, жел.-дор. „Треугольник“, сырая песчаная выемка, молодой Alnetum между полотнами жел.-дор. Николаевской и Северо-Донецкой, перед жел.-дор. мостом через р. Уду. 10. VII. 1918. Е. Лавренко!

¹⁾ Время сбора по старому стилю.

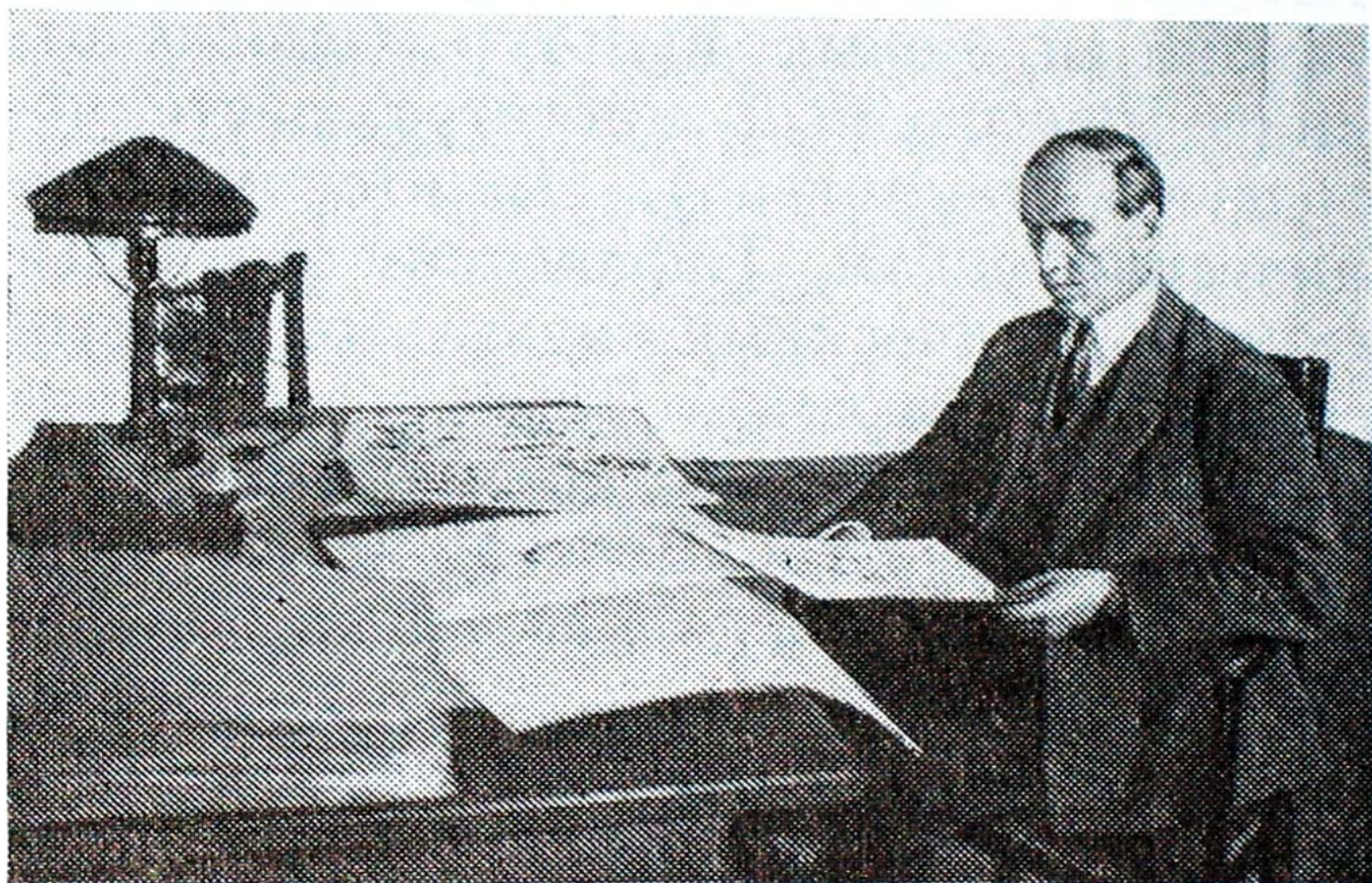
Ptilidium ciliare
(L.) Nees.

Теплурабех. рѣт., Демерек.
Г. "Демереканас менас
Гара".

28. VII. 1919.

Сопр. А. Давидов
онр. 5

А. В. Фомин за работой.

Дякую за
увагу !

